

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

משקי בית מטבחיא או מדבחיא

(ט"ז א') **תנן** (עדיית ח,ד): העיד יוסי בן יעזר איש צרידה על משקין בית מטבחיא, דכן.

(י"ז א') רב תני משקי בית מטבחיא (מים ודם הקרבנות. אבל משקה המזבח, היין והשמן, גזרו רבנן טומאה עליהם). ולוי תנא משקי בי מדבחיא¹.

תניא כוותיה דרב, **תניא** כוותיה דלוי.

תניא כוותיה דלוי: הדם והיין והשמן והמים, משקי בי מדבחיא, שנטמאו בפנים (בעזרה) והוציאן לחוץ (ונפסלו ביוצא), טהורין². נטמאו בחוץ (קודם שיהא שם מדבחיא עליהן) והכניסן בפנים, טמאין (ואפילו לטמא אחרים, דטומאתן כבר ירדה בהן, ומי הפקיעה?).

איני?³ והאמר רבי יהושע בן לוי: משקי בי מדבחיא, לא אמרו דכן אלא במקומן. מאי לאו, למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ!

לא, למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים.

והא במקומן קאמר! הכי קאמר: לא אמרו דכן, אלא שנטמאו במקומן.

תניא כוותיה דרב: הדם והמים, משקי בית מטבחיא, שנטמאו בין בכלים בין בקרקע, טהורין. רבי שמעון אומר: (אם מונחים) בכלים, טמאין³. בקרקע, טהורין.

(י"ז ב') אמר רב פפא: הא דאמרת (לרבי שמעון) בקרקע טהורין, לא שנו אלא מים (דאיכא שם מקוה עליהן במחובר); אבל דם, לא (דטומאה דידיה דאורייתא אף בקרקע).

ומים נמי לא אמרן (שטהורים) אלא דהוי רביעית, דחזי להטביל ביה מחטין וצינורות⁴; אבל לא הוי רביעית (דמדאורייתא לא חזו למקוה, ומדאורייתא טמאין אף במחובר), טמאין.

שיטות הראשונים

באלו משקין מדובר: פסק הרמב"ם כרב ולא כלוי, שמדובר על משקי בית מטבחיא, מים ודם, ולא על יין ושמן. וכתב,

1. ומסיק בגמרא דכשמואל סבירא ליה, דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן.
2. מלטמא אחרים, שהרי לא ירדה להן תורת טומאה מתחלה לטמא אחרים. והן עצמן ודאי טמאין, כנבואת חגי רש"י.
3. רבי שמעון לטעמיה, דאמר לעיל: טומאת משקין דאורייתא, ואפילו לטמא אחרים, הלכך במשקי בית מטבחיא לא מצו רבנן לטהורינהו. ע"פ רש"י.
4. דמדאורייתא לא מקבלי טומאה, כדכתיב (ויקרא, שמיני, יא,לו) מקוה מים יהיה טהור. ורביעית היא מקוה מדאורייתא, דכי כתיב ארבעים סאה, באדם הוא דכתיבי, דנפקא לן מ'את כל בשור', מים שכל גופו עולה בהן; אבל לכלים קטנים אין צריך אלא כדי שיתכסו במים. ובציר מרביעית, גמרא גמירי לה דלא חשיב למיהוי מקוה. וכיון דבעלמא מדאורייתא לא מיטמו, ורבנן הוא דבטלו רביעית דמקוה שלא יטבילו כלים בפחות מארבעים סאה, כדאמרין בנזיר (ל"ח א'), וגזרו טומאה אף על המשקין שבקרקע, כל כמה דהוי בציר מארבעים סאה, והכא גבי מטבחיא, אוקמוה אדאורייתא, וטהורים.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

"מִשְׁקָה בֵּית הַמִּטְבָּחִים שְׁבַע־זָרָה, וְהוּא דָם הַקְּדָשִׁים וְהַמִּים שֶׁמִּשְׁתַּמְשֵׁין בְּהֵן שָׁם - טְהוּרִין לְעוֹלָם, וְאִינָם מִטְמְאִין וְלֹא מִכְשָׁרִין; וְדָבָר זֶה הִלְכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה. לְפִיכֹךְ כָּל דָּם הַזִּבְחִים אֵינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה וְאֵינוֹ מִכְשָׁר." ⁵

המקום בו המשקים טהורים: בגמרא אמר רבי יהושע בן לוי, דלא אמרו דכן אלא (כשנטמאו) במקומן. ומבאר בגמרא, על פי ברייתא, דהיינו כשנטמאו בפנים והוציאן לחוץ. אבל נטמאו בחוץ והכניסן בפנים, טמאים. וכן פסק **המאירי**.⁶ ואילו **והרמב"ם** השמיטו.⁷

האם משקי בי מטבחיא טהורים גם כשהם בכלים: כתב **המאירי** שהלכה כתנא קמא דרבי שמעון, שאפילו כשהם בכלי טהורים. וכן סתם **הרמב"ם**.⁸

משקין בקרקע: כתוב בתורה "אֶךָ מַעֲיֵן וּבוֹר מִקְוֵה מִים יִהְיֶה טְהוֹר", ופירשו **רש"י** ו**רמב"ן**, שאין המים במקוה מקבלים טומאה בחיבורם לקרקע, אם יפול בהם הטומאה.⁹ ובגמרא ביאר רב פפא, דווקא מים טהורים (כשיש בהם רביעית). אבל דם, לא. וכן כתב **הרמב"ם** "וְשֶׁאֵר הַמִּשְׁקִין חוּץ מִן הַמִּים - הֵרִי הֵם בְּקֶרְקַע כְּמוֹת שֶׁהֵם בְּכֵלִים, דִּין אֶחָד הוּא."¹⁰

שיעור טומאת משקין: אמרין, מים נמי לא אמרו, אלא דהוי רביעית. אבל לא הוי רביעית, טמאין. וכתב **רש"י**, ודקיי"ל שיעור טומאת משקין ברביעית, הני מילי לטמא אחרים, אבל לעצמן טמאין בכל שהן.¹¹ ושיטת **רמב"ם** ו**ריב"א**, דמשקין מִטְמְאִים אַחֲרַיִם בַּפְחוֹת מַרְבִּיעֵית. ולעניין פסול גויה, שיעורם לפסול ברביעית.¹²

⁵ זה לשונו: אבל אם נטמאו בחוץ, קודם שיחול עליהם שם משקה בית מטבחיא, הרי הם טמאים, ואפילו הכניסם בפנים לא פקעה טומאתם. ודבר זה אתה מפרשו במים; שהדם היאך היה בחוץ?

⁶ וכתב בעין משפט, ואפשר משום דהוא פשוט. מקורות - מאירי (י"ז א', ד"ה משקה).

⁷ וכן פסק ב'ליקוטי הלכות'. מקורות - מאירי (י"ז א', ד"ה משקה). רמב"ם (הל' טומאת אוכלין י, טז).

⁸ ורשב"ם כתב "לפי הפשט, אין מקבלים טומאה מים המכונסים בקרקע, אלא כמו שפירש למעלה (יא, לד) 'וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלֵי יִטְמֵא'."

⁹ מקורות - תורה (ויקרא, שמיני, יא, לו). רשב"ם ורמב"ן (על התורה). רש"י (פסחים י"ז ב', ד"ה בקרקע). רמב"ם (הל' טומאת אוכלין טו, א; טו, ה).

¹⁰ כדתנן בטהרות (ג, ג). ועיין דבריו במסכת ע"ז (ל"א א', ד"ה ומטמא טומאת משקין) שכתב ששיעורם לקבל טומאה הוא דווקא ברביעית. ודלא כמש"כ כאן.

¹¹ מקורות - רש"י (ד"ה אבל לית). ריב"א (הו"ד בתוד"ה דאיכא, י"ד א'). רמב"ם (הל' טומאת אוכלין ד, ב).